

Copyright foto

Pilotproef PRRS draait nu twee jaar

Proberen en leren met verraderlijk virus

Hoe kun je PRRS het beste onder controle krijgen en een PRRS-vrije biggenstroom genereren? Dat wordt onderzocht op 72 varkensbedrijven in het noorden van Nederland. De ervaringen die hier worden opgedaan, moeten uiteindelijk leiden tot uniforme adviezen voor de varkenshouderij.

In Denemarken is geen nationaal plan van aanpak voor PRRS. Het gevolg is dat inmiddels 70 procent van alle biggen van SPF-bedrijven nu PRRS-negatief is.

Copyright foto

PRRS is een lastig virus, dat al sinds het begin van de jaren negentig aanwezig is in Nederland. Het is wijdverspreid, zeer besmettelijk en veroorzaakt vruchtbaarheidsproblemen bij zeugen (vroeggeboortes, verwerpen) en luchtwegaandoeningen bij jonge varkens. Besmette dieren zijn ook vatbaarder voor andere infecties. De schade van een uitbraak op een zeugenbedrijf bedraagt al gauw 60 tot 90 euro per zeug. In Frankrijk is (op één bedrijf) vastgesteld dat het stabiliseren van PRRS leidt tot een margeverbetering van 185 euro per zeug. Opmerkelijk genoeg is er in Nederland nooit exact onderzocht welke schade PRRS veroorzaakt in de vleesvarkenshouderij. Varkensdierenarts Tom Duinhof van GD heeft alleen de beschikking over cijfers voor luchtweginfecties, die gemiddeld 5 tot 9 euro schade per varken betekenen. Volgens Amerikaanse cijfers zou hiervan omgerekend 4 euro voor rekening komen voor PRRS.

Er wordt vooral in de zeugenhouderij wel op grote schaal gevaccineerd tegen PRRS: zo'n 90 procent van alle zeugen. Bij biggen ligt de vaccinatiegraad een stuk lager: 20 procent van de biggen wordt met drie weken geënt. Vaccineren helpt wel om de schade te beperken, maar helemaal sluitend is het niet. PRRS is namelijk een zogeheten RNA-virus, dat constant een beetje verandert van genetische structuur. Zelfs hoe het virus de afweer opwekt in het varken, is niet exact bekend. De immunologie is voor een groot deel nog een 'black box', aldus Duinhof. Om het virus onder controle te krijgen, moet vaccinatie altijd samengaan met interne en externe hygiënemaatregelen. Het virus kan zich namelijk heel gemakkelijk ver-

spreiden via contact met besmette varkens, vrachtwagens, mensen, materialen, sperma en stekende insecten. Daarnaast kan PRRS zich ook door de lucht verspreiden, tot wel ongeveer 9 kilometer. Dat betekent dat een individuele varkenshouder wel op zijn eigen bedrijf zijn best kan doen om PRRS buiten de deur te houden, maar dat een besmetting van een naburig bedrijf bij wijze van spreken zó naar binnen kan waaien.

Regionaal pilotproject

Om PRRS in te dammen en uiteindelijk uit te roeien, zou daarom moeten worden gewerkt aan een landelijke aanpak. Het Productschap voor Vee en Vlees besloot in 2012 dat er daarom een pilotproject moest worden gestart met regionale PRRS-bestrijding. Ook omdat met een regionale aanpak goede resultaten zijn geboekt in de Verenigde Staten.

Het pilotproject, inmiddels Gezonde Bedrijven geheten, draait nu sinds 2013 in het noorden van Nederland. Hieraan doen 48 varkenshouders met 72 locaties mee: een vijfde deel betreft vermeerderingsbedrijven, een kwart is gesloten en iets meer dan de helft van de locaties zijn vleesvarkensbedrijven. Samen vertegenwoordigen ze 75 procent van de varkenshouderij in het gebied. De bedrijven zitten in relatief varkensarme regio's, zodat het risico van de besmetting

door de lucht klein is.

Voor al deze bedrijven is de PRRS-status in kaart gebracht en wordt er een individueel plan van aanpak opgesteld om de interne en externe biosecurity te verbeteren. Daarnaast krijgen 39 bedrijven en hun dierenarts twee keer per jaar extra begeleiding door middel van een bezoek van een externe veterinaire coach. Het doel is om een PRRS-vrije biggenstroom te genereren, en uiteindelijk eradicatie van het virus. Dat moet ook de Nederlandse exportpositie ten goede komen.

De aanpak begint bij de interne contactstructuren in het individuele bedrijf: wat kan de varkenshouder doen om de viruscirculatie tot stilstand te brengen? „Denk dan aan een goede all-in all-out, werken met een meerwekensysteem, vaccineren, eventueel tijdelijk geen gelten aanvoeren, en zorgen voor een goede quarantaine bij de aanvoer van dieren”, aldus Manon Houben, die als begeleidend dierenarts is betrokken bij de proef. Daarnaast moeten nieuwe introducties van het virus via mensen, varkens, materialen of vrachtwagens worden voorkomen.

Op alle bedrijven wordt drie keer per jaar bloed getapt; inmiddels zijn de meeste bedrijven nu zes keer getapt. Het bloedonderzoek wordt gepoold gedaan bij 28 zogende biggen, 20 gespeende biggen ►

Meeropbrengst exportbig stimuleert Deense varkenshouders

In Denemarken is geen nationaal plan van aanpak voor PRRS. In 1996 is er een nationaal vaccinatieprogramma opgestart, maar vanwege problemen met het vaccin mislukte dat. Sindsdien is er nooit meer een nationale aanpak gestart. Toch is het aantal PRRS-positieve bedrijven de laatste zeven jaar fors afgenomen, vertelde de Deense varkensdierenarts Anders Elvstrom onlangs op het symposium Hogere

Varkensgezondheidszorg in Venray. Denemarken is sinds 1971 bezig met het stimuleren van SPF; inmiddels vallen 3.270 zeugenbedrijven (79 procent van alle zeugen) onder het Deense SPF-programma. SPF-biggen leveren bij verkoop 2 tot 3 euro meer op. Vanaf 2007 is de Deense biggenexport ook fors toegenomen, van 4 naar ruim 10 miljoen biggen in 2014. Exportbiggen die PRRS-vrij zijn, leveren in

Polen en het oosten van Duitsland een meerprijs van 4 euro op. Dat is een belangrijke stimulans voor varkenshouders om PRRS-vrij te worden, gaf Elvstrom aan. Daarbij is de Deense overheid in 2010 gestart met een actieprogramma om het gebruik van antibiotica terug te dringen, en ook dat helpt mee. Het gevolg is dat inmiddels 70 procent van alle biggen van SPF-bedrijven nu PRRS-negatief is.

Copyright foto

drijven in de regio gezamenlijk en gelijktijdig aan de slag om de infectiedruk in te dammen en het risico op insleep te verminderen. Varkensdierenarts en projectleider Arjan Schutttert (foto): „Elke varkenshouder is op zich wel bezig met PRRS, maar de hoeveelheid aandacht die men er aan geeft, verschilt. Als bedrijven zich gezamenlijk met de bestrijding bezighouden, kun je een slag maken.”

De gezamenlijke aanpak is tegelijk de kracht én de zwakte van regionale PRRS-bestrijding, beseft Schutttert. „Je moet niet alleen op je eigen bedrijf aan de gang, maar ook proberen de buurman te mobiliseren. En bijvoorbeeld met een hele buurt afspreken: we gaan twee keer per jaar allemaal tegelijkertijd bloedtappen, op deze manier. Dan moet je wel iedereen op één lijn zien te krijgen. Dat heeft tijd en aandacht nodig.”

Schutttert hoopt dat binnen nu en twee jaar driekwart van alle varkensbedrijven in Oost-Nederland aanhaken bij Noaberbig. „Dan praat je over 450 bedrijven. Die kritische massa van 75 procent van het totaal heb je nodig om in een regio effect te sorteren.”

Maar die gezamenlijke aanpak – Area Regional Control – werpt wel vruchten af. Dat hebben de

projecten in de Verenigde Staten bewezen, aldus Schutttert. „Daar is men al in 2008 met ARC begonnen. Daaruit bleek dat bij deelnemende varkensbedrijven de infectiedruk binnen een jaar halveerde: eerst was 60 procent van de bedrijven PRRS-positief, een jaar later was de besmettingsgraad gedaald naar 30 procent.”

Die cijfers zijn volgens Schutttert vergelijkbaar met de Nederlandse situatie: 80 procent van de vleesvarkens heeft antistoffen, en 67 procent van de biggen is bij opleg viruspositief.

De aanpak draait om het optimaliseren van de interne en externe biosecurity in combinatie met vaccinatie. Vaccineren alleen is vanwege de aard van het PRRS-virus onvoldoende om het virus volledig uit te bannen, maar het helpt wel om de infectiedruk te verlagen. Het mooie van de Noaberbig-aanpak is ook dat het niet alleen gunstig is voor de PRRS-bestrijding, benadrukt Schutttert. „Scherp zijn op de interne en externe bedrijfshygiëne helpt ook om andere virusziekten zoals PED of varkenspest buiten de deur te houden.”

Meer informatie over Noaberbig:
www.deoosthof.nl

Noaberbig: ARC in Oost-Nederland

Dierenartsenpraktijk De Oosthof, een samenwerkingsverband van drie praktijken in Oost-Nederland, is onder de naam Noaberbig ook bezig om een regionale PRRS-aanpak van de grond te tillen. Het doel is om dit jaar te starten met drie groepen varkenshouders in Salland, Twente en de Achterhoek. Daarbij zal eerst per individueel bedrijf de PRRS-status in kaart worden gebracht. Vervolgens moeten alle be-

en individueel bij 10 vleesvarkens. Elke keer dat een bedrijf een gunstige uitslag krijgt van het bloedonderzoek, komt het een trede hoger op de ladder. Hoe langer het bedrijf PRRS-negatief blijft, des te meer het advies verschuift naar het uitsluiten van risico's van herintroductie van het virus. Bij bedrijven met een ongunstige uitslag ligt de focus op het opsporen van de bron en het beperken van de viruscirculatie. Bij het eerste bloedonderzoek waren de biggen op 21 vermeerderingsbedrijven PRRS-negatief, en op 10 bedrijven PRRS-positief. Van die eerste groep negatieve bedrijven zijn na zes keer bloedtappen 11 bedrijven nog steeds PRRS-vrij. Ook van de 10 bedrijven die in eerste instantie PRRS-positief waren, is het twee bedrijven inmiddels gelukt om vrij te worden. Bij andere vrije bedrijven deed zich in een aantal gevallen toch nog een uitbraak voor, en bij weer andere was het beeld wisselend: de ene keer werd er wel virus gevonden, de andere keer niet. „Daar leren we heel veel van”, zegt Houben. „Waar komt bijvoorbeeld een terugval vandaan, wat is er gebeurd? Zo krijgen we de dynamiek van het geheel steeds beter in beeld.”

Experimenteren en leren

Concrete, uniforme adviezen liggen er nu

en dus nog niet. Het project zit nog steeds in de fase van leren en experimenteren, en in het motiveren van de deelnemende varkenshouders: sommigen willen en kunnen heel veel doen aan de PRRS-bestrijding, anderen niet. Niettemin zijn er wel bemoedigende resultaten te melden: met goede managementmaatregelen blijkt het relatief simpel om op een individueel bedrijf virusvrije biggen te produceren, aldus Houben. Het scheiden van positieve en negatieve dierstromen is haalbaar; en PRRS-vrije biggen kunnen ook in de vleesvarkensperiode virusvrij blijven. Echter, om dit op alle deelnemende bedrijven voor elkaar te krijgen, en zo in een hele regio PRRS onder controle te krijgen, is de grote uitdaging. Dat vergt ook openheid in de contactstructuren: varkenshouders moeten van elkaar weten wat de gezondheidsstatus is. Houben: „De dierstromen zijn cruciaal. Wéét wat de herkomst is van de gelten of de biggen, let niet alleen op de prijs, maar vooral ook op de gezondheidsstatus van de dieren.”

Verhitten vrachtwagen

Een van de grote risicofactoren bij de verspreiding van PRRS (en andere virusziekten) is de vrachtwagen. Binnen de proef in Noord-Nederland is daarom een apart onderzoek gedaan naar de mogelijkheid om

het PRRS-virus te doden via het verhitten van vrachtwagens die van binnen alleen waren schoongespoten met water. Daarvoor werd gebruik gemaakt van een veewagen met een ingebouwde kachel onder de vloer die de laadruimte tot 70 graden kon opstoken. De aanname was dat 30 minuten stoken op 60 graden of 20 minuten stoken op 70 graden voldoende zou zijn om het virus te inactiveren. Dit was namelijk gebleken in een laboratoriumopstelling. Voorwaarde daarbij is wel dat de vloer dan helemaal droog is. In het praktijkonderzoek op de veewagen, waaraan werd meegewerkt door carrosseriebouwers Berdex en Cuppers, bleek dat de vereiste luchttemperatuur vóór in de laadruimte prima kan worden gehaald, maar dat het lastig is om de vloer ook aan de kant van de laadklep goed op temperatuur en droog te krijgen. Ook na een uur stoken, in combinatie met het ventileren van de vrachtwagen, lukt dat nog niet helemaal. Niettemin is de oplossing nu wel bijna binnen handbereik, volgens Tom Duinhof van GD. „De transportsector en de carrosseriebouwers werken er aan. Het lukt nu al om de vloertemperatuur achterin 15 graden hoger te krijgen. We zijn er bijna.” ■

 Reageren?
redactie@pigbusiness.nl